Dijital Communication Journal | ISSN : 2757-5780
Arrival Date : 13.04.2023 | Published Date : 30.04.2023 | Vol : 6 | Issue : 10| pp : 59-69

MAŞA İLE KOCA AYI ÇİZGİ FİLMİNDE KÜLTÜREL KODLAR[1]

CULTURAL CODES IN THE CARTOON MASHA AND THE BEAR

Dr. Mahmut KUTLU

Bağımsız Araştırmacı, Kayseri/Türkiye mahmudsami3@hotmail.com Orcid: 0000-0002-5047-4234

ÖZET

Toplumların tanınması adına kültürel değerler büyük önem arz etmektedir. Nitekim hiçbir ulus kültürden ayrı değildir. Her toplumun kendine özgü sosyal ve kültürel birikimleri söz konusudur. Toplulukların yaşamına dair olgular kültür kavramı çerçevesinde incelenirken, sözlü, yazılı ve görsel tüm dışa vurumlar kültürel miras olarak değerlendirilmektedir. Tarihsel süreçte sözlü ve yazılı geleneğin yanı sıra bulunduğumuz çağda kültürü aktarmada medya önemli görevler üstlenmektedir. Günümüzde medya, kültürel olguların tanıtılmasında ve yaygınlaştırılmasında en etkili araçlardan biridir. Sinema filmleri, televizyon dizileri, çizgi filmler ve daha birçok yapım kültürü besleyen ve aynı zamanda kültürel değerleri yaygınlaştıran etkenlerdir. Birçok ulus hem bölgesel kültürünü tanıtmak hem de evrensel boyutlara taşıyabilmek amacıyla medya ürünleri üretip piyasaya sürmektedir. Bunlar arasında dikkat çeken yapımlardan biri hem ülkemizde hem de diğer dünya ülkelerinde milyonlarca kişi tarafından takip edilen Rusya yapımı 'Маша и Медведь' (Maşa ile Koca Ayı) isimli çizgi filmdir. Çalışmada söz konusu yapımdaki ana karakterler küçük kız Maşa ve Koca Ayı örnekleri üzerinden Rusya kültürünün çizgi filmdeki izdüşümleri araştırılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden göstergebilimsel inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda 'Maşa ile Koca Ayı' çizgi filmi gösterdiği kültürel kodlar bağlamında incelenmiştir. Araştırma sürecinde bu çizgi film ana karakterlerin sunumu, kişilik özellikleri, toplumsal yapı, coğrafya ve aile yapısı gibi kültürel değerler referans alınarak çözümlenmiştir. Sonuç olarak incelenen çizgi filmin arkadaşlık, beraberlik ve yardımlaşma gibi evrensel değerler kadar çekildiği coğrafyanın kültürel kodlarını yansıttığı ve ayrıca Rus kültürünü ülke sınırlarının ötesinde evrensel çapta yaygınlaştırma çabalarını içerdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çizgi Film, Kültürel Kod, Rusya Kültürü, Masha end the Bear

ABSTRACT

Cultural values are of great importance for the recognition of societies. As a matter of fact, no nation is separate from culture. Every society has its own social and cultural accumulations. While the facts about the life of the communities are examined within the framework of the concept of culture, all verbal, written and visual expressions are considered as cultural heritage. In addition to the oral and written tradition in the historical process, the media plays an important role in conveying the culture in our age. Today, the media is one of the most effective tools in the promotion and dissemination of cultural phenomena. Movies, television series, cartoons and many other productions are factors that nourish the culture and

[1] Bu makale "10 th International "Communication in The New World" Congress held on March17-18, 2023 / Şanlıurfa, Türkiye" kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

at the same time disseminate cultural values. Many nations produce and market media products in order to both promote their regional culture and carry it to universal dimensions. One of the notable productions among these is the Russian cartoon 'Маша и Медведь' (Masha and the Bear), which is followed by millions of people both in our country and in other countries. In the study, the projections of the Russian culture in the cartoon were investigated through the examples of the main characters, the little girl Masha and the Bear. In the research, semiotic analysis method, one of the qualitative research methods, was used. In this context, the cartoon "Masha and the Bear" has been examined in the context of the cultural codes it shows. During the research process, this cartoon was analyzed with reference to cultural values such as the presentation of the main characters, personality traits, social structure, geography and family structure. As a result, it has been seen that the analyzed cartoon reflects the cultural codes of the geography where it was shot as well as the universal values such as friendship, togetherness and cooperation, and also includes the efforts to spread the Russian culture beyond the borders of the country on a universal scale.

Keywords: Cartoon, Cultural Code, Russian Culture, Masha end the Bear

GİRİŞ

Çizgi filmlerin yararlandığı kaynaklar temelde "kültür" eksenli olmaktadır. İlk örneklerinden günümüze kadar genel bir perspektifle değerlendirildiğinde çizgi filmlerin kültürel unsurlar içerdiği, oluşum süreçlerinde sözlü ve yazılı kaynaklardan, destanlardan, masallardan kültüre dair hemen tüm olgulardan faydalandığı görülmektedir. Çizgi filmler, yalnızca çizgisel üslup ya da teknik farklılıklar ile değil, toplumsal bakış üzerinden de birbirlerinden ayrışmaktadırlar. Bu tür farklılıklar ya da benzeşmeler kurallaşmış yapıları, kurallar da kodları oluşturmaktadır (Uçan, 2018, s. 1134). Bir millete ait kültürel kodların yaşamı, kültürün var olduğu halk grubundaki sadece belli bir kesimin onu yaşatması ile mümkün değildir. Bir milli kültür, varlığını uzun yıllar devam ettirebilmek için kültürel kodlarının yediden yetmişe herkes tarafından bilinip yaşatılmasına muhtaçtır. Bu nedenle kültürel kodlar, her bireye farklı araçlarla ve dozlarla verilmektedir. Günümüzde animasyon yapımlarını da içine alan film sektörü, söz konusu amaç için her kesime yönelik kullanılabilen araçlardan birisidir (Türkmen, 2012, s. 142). Bir ulusa ait kültürel değerlerin yaşatılması ve nesilden nesile aktarılması için o kodların tekrarlanması ve yeniden üretilmesi gerekmektedir. Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle büyük küçük herkesi sinema salonlarına toplayan animasyon filmleri kültürel mirasın aktarılmasında önemli birer araç haline gelmiştir. Kültürel hafıza için süreklilik arz eden geleneksel anlatılar da bu çizgi film senaryoları için önemli birer kaynak oluşturmuştur (Taş Alicenap, s. 17).

Bütün toplumların birikimli uygarlığı, belli bir toplumun kendisi, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesi, insan ve toplum teorisi anlamında kültür (Güvenç, 1979, s. 95); bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek, yetenek ve alışkanlıkları (Tylor, 1871) kapsamaktadır. İnsanla ilgili bilgiler çok yaygın, fakat yaygın olduğu kadar dağınık ve birbirinden farklıdır. Çünkü her toplumda, o toplumun tarihi gelişimi ve doğaüstü ilişkileri konularında çeşitli efsaneler, destanlar, yazılı ve sözlü kaynaklar vardır. Bunların tümü o toplumun mitos'larını ya da diğer bir deyişle kültürel mirasını oluşturmaktadır (Güvenç, 1979, s. 4). Tüm sanatçılarda olduğu gibi çizgi film sanatçıları da içinde yaşadıkları kültürden etkilenerek eserlerini üretmektedirler.

Kültürel çeşitliliğin sürdürülebilmesi ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması ancak bu kültürel mirasın yaşatılmasına bağlıdır (Taş Alicenap, ss. 24-25).

İdealleştirilmiş kurallar sistemi (Güvenç, 1979, s. 104), gelenek, görenek, inanç ve kaideler kültür kavramının önemli ve vazgeçilmez unsurlarındandır. Kültürel bir miras olarak geleneklerin ait olduğu toplum üzerinde büyük etkileri vardır. Kadim bir millet olarak Rusların da, kökleri çok eskilere dayanan ve buna da sıkı bir şekilde bağlı oldukları güçlü bir gelenek yapısı bulunmaktadır (Stomatova, 2020). Rus kültürünün dünya kültürüne katkıları açısından bakıldığında bazı bilimsel alan ve konular dışında öne çıkan en önemli alanların edebiyat, resim, bale ve klasik müzik gibi alanlar olduğu, Rus halk kültürünün öne çıkan görsel folklorik figürlerinde ise iklim, doğa, hayvan sembolleri, gelenekler, tarihsel olaylar ve dinsel ögelerin etkili olduğu görülmektedir. Bazı yazarlarca kültürel öğelerde etkili olan en önemli sosyal unsurların vatan ve aile gibi kavramlar olduğu da söylenmektedir (Güven, 2017).

Avrupa'daki en büyük ülke nüfusuna sahip olması Rusya'yı dünya çapında önemli bir kültürel keşif merkezi haline getirmektedir (Zhbanova vd., 2015, s. 284). Rusya kültürel, sosyal ve politik açıdan geniş bir yapı sergilemektedir. Bu nedenle Rus gelenekleriyle ilgili çalışmalar sembolik düşünmeyi gerektirmektedir. Bu çalışmaları kucaklayan temel özne tarihi gelenek ve görenekleri, manevi özleri ve kaderiyle Rusya'dır (Figes, 2018). Her toplumun yaşam biçimini yansıtan farklı maddi kültür değerleri vardır. Slav toplumlarında özellikle de Doğu Slav grubunda yer alan Rus halkının yaşamında semaver, akağaç, sarafan, vodka, kefir ve uşanka gibi öğeler önemli maddi kültür unsurları arasındadır (Eltut Kalender, 2016, s. 93).

Son dönemlerde, uluslararası kültürel ve insani işbirliği alanında çabalarını arttıran önemli güçlerden biri de Rusya'dır. Rusya için bu alanda olup bitenlerin ortasında olmak büyük önem taşımakta ve bu alandaki siyasetinin bir parçasını oluşturmaktadır. Uluslararası kültürel ve insani işbirliği alanındaki politikalar ile Rus dış politikasının etkinliğini artırmak ve Rusya'nın temel amaçlarına ulaşmasına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Son zamanlarda yaşanan siyasi krizlerden dolayı Rus kültürel diplomasinin giderek önem kazandığını söylemek mümkündür. Bunun için atılacak ilk adım yurtdışında Rus dili ve Rus kültürünü popülarize etmek ve medeniyetler arası ortaklığı geliştirme çabalarını yürütmek olmuştur (Sak & Adilbekova, 2016, ss. 43-44). Bu amaçla medya, birçok ülkede olduğu gibi Rusya'da da ulusal kültürün yaygınlaştırılmasında etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.

Çalışma kültürün çizgi filmler aracılığıyla nasıl aktarıldığını Rus yapımı olan 'Maşa ile Koca Ayı' örneklemi üzerinden araştırmaktadır. Masha and the Bear, dünya çapında inanılmaz derecede popüler bir animasyon dizisidir. 2020 yılının Ağustos ayında YouTube'daki görüntüleme sayısı 4,32 milyara ulaşmıştır (Морева & Май, 2020, s. 61).

YÖNTEM

Bu araştırma çizgi filmlerde yer alan kültürel kodları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla örneklem olarak 'Maşa ile Koca Ayı' çizgi filmi seçilmiştir. Yayınlandığı iç pazar Rusya ve uluslararası pazarda başarılı bir sanat ürünü olarak değerlendirilen (Саввина, 2016, s. 616) YouTube İnternet platformunda en popüler çocuk animasyon dizisi olan (Реброва & Гегелова, 2020) bu çizgi filmin örneklem olarak seçilmesinin bir diğer önemli nedeni esinlendiği 'Maşa ile Koca Ayı' Rus halk masalı ile Rus kültürünün ulusal karakterini ve folklor geleneklerini en canlı şekilde yansıtmasıdır (Лапшина, 2017).

Göstergebilim yönteminin kullanıldığı çalışmada filmde canlandırılan karakterler üzerinden kültürel değerlerin izleri sürülmüştür. İşaretler üzerinden anlamı yakalamaya çalışan göstergebilim (Manning & Cullum-Swan, 1998), çözümleme sürecinde daha çok kültürel öğelere odaklanmaktadır. Bu yöntemde, gösteren ve gösterilen, yananlam ve düzanlam bakış açıları ile daha çok anlam üzerine yoğunlaşmak gerekmektedir (Barthes, 1993). Buradan hareketle incelenen çizgi filmdeki karakterlerin gösterdiği kodlar Rusya'nın kültürel değerleri doğrultusunda anlamlandırılmıştır. Çocukların Maşa karakterinden olumlu veya olumsuz etkilendiklerini araştıran ulusal ve uluslararası birçok çalışmaya kıyasla bu çalışma çizgi film karakterlerine yüklenen görsel formdaki kültürel kodları araştırmıştır.

MAŞA İLE KOCA AYI (МАША и МЕДВЕДЬ) ÇİZGİ FİLMİ

Orijinal ismi "Maşa ile Ayı" anlamındaki "Маша и Медведь" dir. İlk bölümü Eylül 2014'te YouTube'a yüklenmiş ancak gösteri olarak 2009'da Rusya'da 'Masha i Medved' adıyla ilk kez yayınlanmıştır. Bu animasyon serisi genel hatlarıyla bir Rus peri masalına dayanmaktadır. Maşa adlı 3 yaşındaki bir kız ile emekli bir sirk ayısı Koca Ayı'nın hikâyesini konu edinmektedir. Yaramaz ve meraklı olan Maşa, ormanda bir tren istasyonunda yaşamaktadır. Ayı, genellikle Maşa'nın maskaralıklarına maruz kalsa da kendini onun koruyucusu olarak görmektedir. Serinin resmi açıklamasında Maşa'nın ormanı ev edinmiş bir grup dost canlısı hayvanla birlikte yaşadığı yazmaktadır (Brolley, 2021). Sadece çocuklar tarafından değil yetişkinler tarafından da sevilen çizgi filmlerden biri olan Maşa ve Koca Ayı, çok hareketli küçük bir kız ve bir ayı arasındaki dostluğu anlatmaktadır. Maşa ile Koca Ayı çizgi filminde seyirci Maşa veya Ayı ile etkileşime giren diğer birçok hayvanı da görmektedir. Maşa, diğer hayvanları yorduğu gibi en çok ta Ayı'nın evinde sorunlar çıkarır, Ayı ise sürekli bu aksaklıkların üstesinden gelir (Mubaroka, 2019). Rus senarist Oleg Kuzovkov tarafından 2009'da oluşturulan ve daha sonra 36 dile çevrilip 100'den fazla ülkede yayınlanan Maşa ile Koca Ayı, 2015 yılından beri Türkiye'de de yayınlanmaktadır. Dizinin tüm bölümlerinin toplam izlenme sayısı ise 42 milyarı geçmiş durumdadır (NTV, 2019). Aşağıdaki görselde 'Maşa ile Koca Ayı" çizgi filminin sosyal ve kültürel mirasa nasıl entegre olduğu gösterilmektedir.

Görsel 1. Parkta Oturan Maşa ve Koca Ayı (Otoys, 2021).

Parkta bir bankın üzerinde oturan Maşa ve Koca Ayı heykelleri, bu çizgi filmin ne kadar sevildiğinin ve izleyiciler tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Rus yapımı bu çizgi film dizisi dünya çapında muazzam bir hayran kitlesine sahip olmuş, hatta "Maşa ve Yulaf lapası", diğer adıyla "Felaket Tarifi" bölümü Guinness Dünya Rekorları'na girmiştir. 4,5 milyar görüntüleme ile YouTube tarihinde en çok izlenen animasyon klibi olmuştur. Çizgi film, bir nevi yaramazlıklar yaparak kaçan neşeli bir farenin anlatıldığı 'Tom ve Jerry' klasiklerini andırmaktadır. Animasyondaki Ayı, hayvani içgüdüleri tarafından oraya buraya yönlendirilen kediden farklı değildir ancak Tom'dan daha olgun bir bilgelik göstermektedir. Haylaz çocuklar ile soğukkanlılığını koruyan ebeveynler arasında ima edilen bu karşıtlık, dizinin bu derece sevilme ve tutulma nedenleri arasında sayılabilir (Tokmasheva, 2022).

ANALİZ VE BULGULAR

İncelenen çizgi filmde ana karakterler Maşa ve Koca Ayı'dır. Serinin her bölümünde bu iki karakter arasında yaşanan olaylar anlatılmaktadır. Kimi bölümlerde tavşan, panda, penguen gibi hayvanlar konuya dâhil olsa bile temelde seriye hâkim olan dostluk ve karşıtlık her zaman küçük kız ile ayı dolayında yaşanmaktadır.

Maşanın giyimi çocuk animasyonlarında rastlanılmayan biçimdedir. Küçük bir kızın canlandırıldığı animasyonda Maşa'nın başında örtü vardır. Dikkat çeken bu başörtüsü Rus kültürünün bir iz düşümü olarak çizgi filmin yayınlanan bölümlerinde sürekli yer alarak karakter ile bütünleşmiştir.

Görsel 2. Maşa ve Başörtüsü

2009'dan beri yayınlanan ve her bir bölümü yaklaşık 6 dakika olan Maşa ile Koca Ayı çizgi film dizisinin uzun metrajlı versiyonları Türkiye'de de gösterime girmiştir. Birçok yerli ve uluslararası ödüle layık görülen çizgi filmin yayın hakları Netflix, Turner, KIKA, France TV, Sony Music, NBC Universal, Televisa gibi şirket tarafından satın alınmıştır. Rusya İhracat Merkezi (RETs) Genel Direktörü Pyotr Fradkov, Rus yapımı popüler çizgi film Maşa ile Koca Ayı hakkında filmin başkahramanı Maşa'nın İslami kurallara uygun başörtüsü taktığı için Ortadoğu ülkelerinde bu kadar popüler hale geldiğini belirterek şunları söylemiştir: "Bu çizgi film Çin'de ve aynı zamanda Ortadoğu'da da çok popüler. Nedeniyse Maşa'nın çok doğru bir başörtüsünün bulunması. Bu tamamen farklı bir mantık." Doğru bir biçimde uyarlanan çizgi filmlerin diğer ülkelere başarıyla ihraç edilebileceğini belirten Fradkov, "Görevimiz, Rusya'nın pozitif imajını şekillendirmek. Çizgi filmden ziyade, pozitifi öne çekmek" diye konuşmuştur (Sputnik Türkiye, 2017). Hâlbuki çizgi filmde gösterilen başörtüsü İslami geleneğin değil Rus geleneğinin bir yansımasıdır. Benzer şekilde aşağıda görüleceği üzere serinin "Yılbaşı Ağacını Yak" başlıklı 3. Bölümünde Maşa, Rus geleneksel başlığı olan kokoşnikle gösterilmiş, "Dikkat

Et" başlıklı 14. Bölümde ise Rus geleneksel şapkası olan uşanka ile gösterilmiştir. Kokoşnik çizgi filmde de gösterildiği gibi yılbaşı veya bayram gibi özel günlerde, uşanka da soğuktan korunma amacıyla kullanılmaktadır. Başörtüsü ya da şallar ise gündelik hayatta sıklıkla kullanılan aksesuarlardır.

Görsel 3. Maşa, Kokoşnik ve Uşanka ile

Rus kadınlar için başa şal takmanın birçok yöntemi vardır. Rus şalları yüzyıllardır kullanılmakta, Denis Simaçev gibi modern tasarımcıların etkisiyle günümüzde de üretilmeye devam etmektedir. Söz konusu şallar Orenburg'da, Ural Dağları'nda, Vologda'da ve Rusya'nın daha birçok yöresinde üretilmektedir ve her biri, eski dönem Ruslarının öğrenmesi bir ömür süren usta işçiliğiyle örülmektedir (Parlak, 2019).

Görsel 4. Rus Boyar Düğünü (Russia Beyond, 2022)

Rusya'nın köylüler ve soylular dâhil olmak üzere halk yaşamı ve kıyafetleri araştırıldığında kaftanlar, şallar, kürk mantolar, kokoşnikler her yerde karşımıza çıkmaktadır. Yukarıdaki görselde Klavdi Lebedev tarafından arşivlenen 1883 tarihli boyar düğününde soylu Rus boyarların kürk mantolar, kaftanlar ve kürk pelerinler gibi çeşitli ve zengin kıyafetleri görülmektedir. Resimde tüm kadınların başı örtülüdür, gelinin başında da uzun dokuma şal ve geleneksel Rus kadın başlığı olan işlemeli bir kokoshnik vardır. Damadın saten kaftanının yakasında inci işlemeli dik bir kolye vardır (Russia Beyond, 2022). Rus geleneğinde sosyal kurallar evli kadınların her zaman başlarını örtmesini ve saçlarını saklamasını gerektirmiştir. Hatta evde bile povoynik adı verilen yumuşak kumaştan bir başlık veya sadece bir başörtüsü takmışlardır (Guzeva, 2020). Sonuç olarak Maşa'nın seri boyunca başörtülü olması Rus geleneğinin çizgi filme yansıyan kültürel bir kodu olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca aşağıdaki

görselde görüleceği üzere dünya çapında yaygın Rus geleneksel matruşka bebeklerinin başları da kapalıdır. Saçlarının ön tarafı ise açıktır (Гимадеева, 2014, s. 22).

Görsel 5. Rus Matruşka Bebekleri (Гимадеева, 2014)

Rusya'da 19. yüzyılda çocukların zihinsel gelişimi için tasarlanan "matruşka" bebekler, her ne kadar o zaman için öyle düşünülmemiş olsa da bugün Rusya'yı temsil eden milli bir sembol niteliğindedir (Eltut Kalender, 2016, s. 94). Rus sanatçı Sergey Malyuti'nin 1890 yılında tasarladığı ve ahşap oyma sanatçısı Vasily Zvyozdoçkin'in ürettiği bu bebekler, adını döneminin popüler kadın ismi "Matriyona"dan almıştır. Bu bebekler, uzun süre okullarda çocukların zihinsel gelişimi, renk, boyut ve aile kavramlarını öğrenmeleri için kullanılmıştır (Karacan, 2017). İç içe geçmiş bir dizi ahşap figürden oluşan matruşkalar geleneksel halk kostümü olan safaran giyen (Woyke & Schulz, 2019, s. 26) Rus köylü kızlarını temsil etmektedir (Güven, 2017). İncelenen çizgi filmde Maşa karakterinin başörtüsü tam da matruşka bebekleriyle aynıdır. Başı örtülü fakat ön kısmı açıktır. Matruşka bebeklerinin sadece saçlarının ön kısmı görüldüğü gibi Maşa'nın da saçlarının ön kısmı görülmektedir.

Bir diğer bulgu çizgi filmde ana karakter olarak kız çocuğunun resmedilmesidir. Bu durumun da Rus kültürüyle ilintili olduğu düşünülmektedir. Rus kültür tarihinde "ana" ve "kadın" simgelerinin saygısı ve farkındalığı neticesinde Rus geleneğinin önemli taşıyıcılarından birinin kadın olduğu görülmektedir. Bu kültürde kadının kutsiyeti, kadın figürünün yüceltilişi söz konusudur. Bir bütün olarak eski Rus kültüründe arketiplerin esas muhtevasını "anaerkil" unsurlar oluşturmaktadır. Bu fikirlerin destekleyicisi olarak, kutsal kadınların doğumundan ölümüne kadar zamanı simgeleyen on iki gün bayramlarına bakılabilir. Yine yıllık ritüel halkasının içerisindeki tabiatın sürekli oluşumu ve yenilenişini simgeleyen arketipik ideanın da bu bağlamda özel bir yeri söz konusudur. Bu oluşum toprak-ana, ardından tanrı-ana ve tanrının kızları şeklinde Hıristiyan Rus kültüründe varlığını sürdürmeye devam etmiştir (Nekita & Malenko, 2016, ss. 386-391).

İncelenen çizgi filmde bir diğer kültürel olgu filmin ikinci kahramanı olan Koca Ayı'dır. Rusya, dünyadaki en büyük boz ayı nüfusuna sahiptir ve bu sayı diğer ülkelerdeki nüfusu tamamen aşmaktadır. Kahverengi ayılar, Rusya'da hemen hemen tüm ormanlarda görülmektedir (Chestin, 1999, s. 136). Dünyanın güney bölgelerinde vahşi hayatın kralı aslan iken kuzey ülkelerinde iklim ve coğrafi etkenlerden dolayı bunun yerine ayı öne çıkmaktadır. Kuzey ormanlarında ondan daha güçlüsü yoktur. Bu nedenle ayı bir sembol olarak seçilmektedir. Ayıya atfedilen değerler dünyanın başka yerlerinde tembel, hantal, zalim gibi özellikler olabilmesine rağmen Rusya'da ayı kavramına pozitif anlamlar yüklüdür. Ayı gücü, cesareti, aklı ve zekâyı temsil etmektedir. Bu nedenlerle, kahverengi Avrasya ayısı Rusya'da

geniş anlamda sempati gören bir figürdür. Bu sembolün çizgi filmlerde, tiyatro oyunlarında sıkça kullanıldığı görülmektedir (Güven, 2017). Rus mitolojisinde ayı, güç timsali bir varlıktır. Batı'nın Rusya'ya yakıştırdığı bu metafor günümüzde Rusya'nın ulusal sembollerinden biri haline gelmiştir (Karakale, 2018, s. 44).

Görsel 6. Rus Kültür Simgeleri (Shutterstock, 2023).

Yukarıdaki görselde Rusya'nın kültürel simgeleri gösterilmektedir. Bunlar arasında önemli figürlerden biri ayıdır. İncelenen çizgi filmde küçük bir çocuk, dostluk ve yardımlaşma zemininde ayı ile özdeşleştirilmiştir. Filmde Koca Ayı, çocuğun her durumda yardımına koşmakta, Maşa'nın her türlü yaramazlığına göz yummaktadır. Güç ve iktidarın yanında çocuğa olan yardımseverliği Rusya için somut bir kültürel obje olan ayıyı aynı zamanda soyut bir kültürel nesneye dönüştürmüştür. Çizgi filmde ayı ile çocuğun dostluğu kültürel mirasın parçaları olarak kodlanmıştır. Rusya yükseköğretim resmi sitesi 'Study in Russia' nın (2023) belirttiğine göre Ruslar arkadaşlığı seven bir ulustur, gerçek bir arkadaş, bazen bir akrabadan daha yakın olabilmektedir. Gerçek dostluk yaşamın sonuna kadar sürebilmektedir.

Ayrıca Maşa, antisosyal bir kız çocuğudur ve zamanını hayvanlarla geçirmektedir. Çizgi filmde Maşa'nın ailesinin ön plana çıkarılmaması Rus kültürüyle bağlantılı görülmektedir. 'HABERRUS' sitesinin haberine göre Rusya Federal İstatistik Servisi'nin (Rosstat) yaptığı açıklamada, Rusya'da evlenen çiftlerin sayısı önceki yıllara kıyasla giderek azalmıştır (2022). Rusya'da 2007 yılından bu yana yapılan evliliklerin sayısı yüzde 17 oranında azalmış, boşanmaların sayısı ise gittikçe artmıştır (Rtib, 2018). Sonuç olarak çizgi filmde evrensel değerlere ilişkin aile olgusu ön plana çıkarılmamış, hayvanlarla dostluk kuran kız çocuğu resmedilmiştir.

SONUÇ

Araştırma sonucunda 'Maşa ile Koca Ayı' animasyon filminin evrensel değerlere ilişkin, yardımseverlik, sevgi ve dostluk olgularının yanı sıra kendi coğrafyasının kültürel değerlerini taşıdığı görülmüştür. Bu değerler görsel iletilerle filmin akışına kodlanmıştır. Örneğin başkahraman Maşa'nın bir kız çocuğu olması Rus geleneğinde kadına atfedilen kutsal değerin yansıması olarak görülürken başörtüsü de Rus geleneğinin görsel bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Maşa'nın saçları Rus geleneğinde olduğu gibi ne tam kapalıdır ne de tamamen açıktır, başörtüsüne rağmen saçlarının ön kısmı görünmektedir.

Aynı şekilde Koca Ayı hem coğrafi anlamda hem de soyut anlamda Rusya'nın kültürel değerlerinden biri olarak filmin ikinci önemli kahramanıdır. Maşa'nın dostluk kurduğu hayvan

evrensel ölçekte alışılageldiği üzere bir kedi, köpek veya bir kuş değildir. Evcil olmayan yabani bir hayvandır. Türkiye de dâhil olmak üzere birçok ulusta ve kültürde korkunç bir hayvan olarak görülen ayı, bu çizgi filmde sempatikleştirilmiş ve ona insani değerler yüklenmiştir. Uluslararası bağlamda Rusya'nın sembolü olan ayı incelenen çizgi filmde insanlara yardım eden, problemleri çözen, kendinden ödün veren bir varlıktır. Bu noktada Rus kültürünü göstermek adına önemli bir örnek teşkil eden 'Maşa ile Koca Ayı' çizgi filmi Rusya ve Rus halk kültürü hakkında önemli kodlar içermektedir. Filmde Koca Ayı tam da Rusya'nın kendisi olarak gösterilmek istenmiştir. Kurgulanan bu karakter Rusya'yı evrensel ölçekte sevecen ve karizmatik göstermiş, birçok ülkeye bu formuyla yayılmıştır.

Sonuç olarak 'Maşa ile Koca Ayı' çizgi filminin ulusal değerleri medya sektörüne aktarma konusunda yüksek bir çıta yakaladığı görülmüştür. Çalışma kapsamında incelenen çizgi filmden yola çıkarak medya ürünlerinde ve özellikle çizgi filmlerde istisnalar hariç olmak üzere ulusal kültürel değerlerinden bağımsız bir yapım olamayacağı düşünülmektedir. Başka dillere çevrilerek dublajlı yayınlanması ise bu değerleri uluslararası forma büründürmekte ve yaygınlaştırmaktadır. 'Maşa ile Koca Ayı' çizgi filmi ulusçu bakış açısıyla çizdiği bölgesel değerlerini hem yaşatmaya devam etmiş hem de medya aracılığı ile uluslararası forma yükseltmiştir.

KAYNAKÇA

Alicenap, Ç. T. (2015). Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (37), 11-26. https://doi.org/10.17133/tba.63303

Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven* (Çev. M. Rifat & S. Rifat). Yapı Kredi Yayınları.

Brolley, B. (2021). The Untold Truth Of Masha And The Bear. https://www.thelist.com/145416/the-untold-truth-of-masha-and-the-bear/

Chestin, I. (1999). Bears: Status Survey and Conservation Action Plan. Servheen, C., Herrero, S. & Peyton, B. (Eds.). *Status and management of the brown bear in Russia* (ss. 136-143) içinde. IUCN The World Conservation Unice.

Elif, S. & Adilbekova, K. (2016). Rusya ve Kültürel Diplomasisi. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 3(1), 42-84. https://dergipark.org.tr/en/pub/yalovabaccd/issue/21781/234064

Eltut Kalender, N. (2016). Rus Kültüründe Matryoşka. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 1(1), 93-102. https://dergipark.org.tr/en/pub/itbhssj/issue/27927/296687

Figes, O. (2018). *Nataşa'nın Dansı Rusya'nın Kültürel Tarihi* (Çev. F. Dereli). Yapı Kredi Yayınları.

Guzeva, A. (2020). What did traditional Russian clothing look like?. https://www.rbth.com/arts/332993-russian-national-costume

Güven, S. (2017). Rus kültüründe öne çıkan semboller. http://www.moskovalife.com/2017/10/16/rus-kulturunde-one-cikan-semboller/

Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür*. Remzi Kitabevi.

Haberrus. (2022). Rus nüfusunda rekor azalma. https://haberrus.ru/life/2022/05/11/rus-nufusunda-rekor-azalma.html

Karacan, S. (2017). Rusya'nın simgesi matruşka bebekler. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusyanin-simgesi-matruska-bebekler/918789

Karakale, F. (2018). 'Rus Ayısı' Kavramının Ortaya Çıkışı. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 3(1), 35-45. https://dergipark.org.tr/en/pub/itbhssj/issue/38562/435458

Kutlu, M. (2023). Maşa ile Koca Ayı Çizgi Filminde Kültürel Kodlar. *10th International "Communication in The New World" Congress held on March17-18, 2023 / Şanlıurfa, Türkiye.*

Manning, K. P. & Cullum-Swan, B. (1998). *Narrative, content, and semoitic analysis*. In N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Ed.), Collecting and interpreting qualitative materials (pp. 246-273). Thousand Oaks: Sage Publications.

Mubaroka, A. (2019). Hidden Story Behind the Famous Cartoon Masha And the Bear. https://learnrussianlanguage.net/hidden-story-behind-the-famous-cartoon-masha-and-the-bear

Nekita, A.G. & Malenko, S.A. (2016). Rus Kültür Geleneğinin Taşıyıcısı Olarak "Ana" Arketipi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 385-392. https://doi.org/10.29029/busbed.328675

NTV. (2019). Maşa ile Koca Ayı Guinness Rekorlar Kitabı'nda. https://www.ntv.com.tr/sanat/masa-ile-koca-ayi-guinness-rekorlar-kitabinda,9BXwH3XTbEqRo9KjprlaJg

Otoys. (2021). Maşa ile koca ayı gerçek hayat hikâyesi. https://www.otoys.com.tr/blog/icerik/masa-ile-koca-ayi-gercek-hayat-hikayesi.

Parlak, Ş. (2019). Rusların Altı Geleneksel Kıyafeti. Sputnik Türkiye. https://sputniknews.com.tr/20190206/ruslar-alti-geleneksel-kiyafet-1037521451.html

Rtib. (2018). Rusya'da Evlilik Oranları Düştü; Kaç Kişi Evlendi?. https://www.rtib.org/tr/haberler/rusya-da-evlilik-oranlari-dustu-kac-kisi-evlendi

Russia Beyond. (2022). Traditional Russian dress in paintings. https://www.rbth.com/arts/334944-russian-dress-paintings

Shutterstock. (2023). https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/russia-travel-poster-concept-vector-illustration-657578386

Sputnik Türkiye. (2017). Maşa ve Koca Ayı'nın Ortadoğu'daki popülerliğinin nedeni, 'doğru başörtüsü'. https://sputniknews.com.tr/20170904/masa-koca-ayi-ortadogu-basortu-1029988964.html

Şakar, R. (2020). *Gelenekler Bağlamında Rus Kültürü* (Ed. R. Şakar). Nobel Akademik Yayıncılık.

Study in Russia. (2023). Ruslar hakkında bilmeniz gerekenler. https://studyinrussia.ru/tr/life-in-russia/life-conditions/features/

Tokmasheva, M. (2022). The 50 most IMPORTANT Soviet and Russian animated films. https://www.rbth.com/arts/335579-soviet-russian-animation-films

Türkmen, N. (2013). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 36(2), 139-158.

Tylor, E. B. (1871). *Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art and custom* (Vol. II) (Trans. J. Murray). London.

Uçan, B. (2018). Türk Çizgi Filmlerinde Kültürel Kodlamalar. *Journal of International Social Research*, 11(55), 1134-1144.

Woyke, T., & Schulz, F. (2019). Entities inside one another-a matryoshka doll in biology?. *Environmental Microbiology Reports*, 11(1), 26-28. https://doi.org/10.1111/1758-2229.12716

Zhbanova, K. S., Rule, A. C., & Tichy, M. L. (2015). Hands-On Russian Culture Lessons. *Creative Education*, 6(03), 283-294. http://dx.doi.org/10.4236/ce.2015.63027

Гимадеева, Р. М. (2014). Русская матрёшка. Практическое пособие для педагогов дошкольных образовательных учреждений.

Лапшина, А. А. (2017). Интерпретация русской народной сказки" Маша и медведь" во французских переводах. In Филологические этюды, 392-397.

Морева, А. В., & Май, Н. П. (2020). Перевод идиолектных особенностей речи в мультсериале" Маша и медведь". Лингвистические и культурологические аспекты современ-ного инженерного образования: сборник материалов Междуна, 61.

Реброва, А. Д., & Гегелова, Н. С. (2020). ОСОБЕННОСТИ РЕЧИ ГЕРОЕВ МУЛЬТФИЛЬМА «МАША И МЕДВЕДЬ». In Язык и речь в Интернете: личность, общество, коммуникация, культура, 233-236.

Саввина, О. В. (2016). Мультипликационный сериал как художественный продукт (на примере мультсериалов" Смешарики" и" Маша и медведь"). Культура и искусство, (5), 616-623.